

درس دوازدهم فارسی

موضوع: شترتی

پایه: هفتم

دوره ی اول متوسطه

تهیه کننده: زهرا چهارراهی

دیرستان: ۱۵ خرداد

استان: تهران

منطقه: ۴ تهران

اسلام و انقلاب اسلامی

فصل پنجم

رشته‌های دام اهریمن گست

شیطان (منظور رژیم شاهنشاهی)

دروغین
صبح صادق، قدرت کاذب شکست

راستگو (استعاره از امام خمینی
یا انقلاب اسلامی)

معنی بیت: وقتی خورشید طلوع کرد صبح صادق شروع شد و قدرت دروغین شب را از بین برد. (با وقوع انقلاب اسلامی قدرت پهلوی از بین رفت.)

آرایه‌ی بیت: ۱- تضاد بین صادق و کاذب ۲: رشته‌های اهریمن گست کنایه از ازین رفت
۲: منظور از قدرت کاذب حکومت پهلوی می باشد

حمید سبزواری

حسین ممتحنی متخلص به حمید سبزواری در سال ۱۳۱۴ متولد شد . از شاعران خوش نام انقلاب که بیشتر سروده های او مربوط به فضای انقلاب است .

از آثار او می توان به ((سرود سبز)) و ((سرود درد)) اشاره کرد .

قافیه

شیر حق را دان منزه از دغل
 زود شمیری برآورد و شافت
 افتخار هر بنی و هر ولی
 کرد او اندر غزایش کاحلی
 وز نمودن عفو و رحم بی محل
 از چه انگندی، مرا بگذاشتی؟
 بنده حتم نه مأمور تم
 فعل من بر دین من باشد کوا
 برد او را که نبود احل غاز
 تیغ را دیدم نهان کردن سزا

قافیه

از علی آموز اخلاص عل
 در غزا بر پهلوانی دست یافت
 او خدو انداخت بر روی علی
 در زمان انداخت شمیر آن علی
 کشت حیران آن مبارز، زین عل
 گفت: «بر من تیغ تیز افراشتی
 گفت: «من تیغ از پی حق می زخم
 شیر حتم، نیتم شیر حوا
 باد حتم و باد شوت، باد آز
 چون درآمد در میان، غیر خدا

۵

۱۰

قالب شعر : مثنوی

هر بیت قافیه ای جدا
 گانه دارد برای بیان
 داستان های بلند در
 شعر از این قالب استفاده
 می شود

لحن شعر :

تعلیمی - توصیفی

شیرِ حق

از علی آموز اخلاص پاکی نیت عمل
اسد الله، لقب حضرت علی (ع) پاک فریبکاری
شیرِ حق را دان منزه از دغل

معنی بیت: از حضرت علی (ع) اخلاص و پاکی در کارها را یاد بگیر و حضرت علی (ع) را از هر گونه فریب و ریا دور بدان.

بیت از ۲ جمله تشکیل شده است

شیرِ حق

جنگ کردن در راه خدا، پیکار
در غزا بر پهلوانی دست یافت
زود شمشیری برآورد و شتافت
حمله ور شد

آرایه‌ی بیت : ۱: دست یافتن کنایه از چیره شدن ۲: مراعات نظیر بین غزا، شمشیر
معنی بیت : در جنگ بر پهلوانی پیروز شد و زود شمشیرش را بیرون آورد و به سمت او
حمله کرد.

بیت از ۳ جمله تشکیل شده است

شیرِ حق

او خُدو انداخت بر روی علی افتخارِ هر پیامبر و هر ولی، دوست، سرپرست آب دهان

آرایه‌ی بیت : ۱: جناس ناقص اختلافی علی و ولی ۲: مراعات نظیر بین علی، ولی و نبی
۳: واج آرایه‌ی ((ی))

معنی بیت : او به صورت حضرت علی (ع) که مایه‌ی افتخار همه‌ی پیامبران و اولیای خدا بود، آب دهان انداخت .

شیرِ حق

سستی، در اینجا درنگ

فورا در زمان انداخت شمیر آن علی کرد او اندر غزایش کا هلی کردن
قید جنگ در راه خدا

معنی بیت: حضرت علی (ع) فورا شمیر را به زمین انداخت و در جنگ کردن با او، درنگ کرد.

بیت از ۲ جمله تشکیل شده است

تعجب کرد
گشت حیران آن مبارز، زین ^{از این} عمل ^{متعم} ^{نهاد} وابسته پیشین، صفت اشاره ^{هسته} ^{هسته}
وز نمودن ^{نشان دادن بخشش} عفو و رحم بی محل ^{بی موقع}
وابسته پیشین، صفت اشاره

معنی بیت: آن مبارز از این کار و از این عفو و بخشش نا بهنگام و غیر منتظره ی حضرت علی (ع) تعجب کرد.

شیرِ حق

۱۲

درس دوازدهم

گفت: «بر من ^{شمشیر} تیغ ^{بالا بردی} تیز ^{برای چه} افراشتی ^{انداختی} از چه ^{کنایه از رها کردن} مرا بگذاشتی؟»

وابسته پسین، صفت بیانی هسته

معنی بیت: آن مبارز گفت: برای کشتن و نابودی من، شمشیر تیز خود را بلند کردی، پس چرا دوباره شمشیرت را به زمین انداختی و مرا رها کردی.

آرایه ی بیت: ۱: جناس ناقص اختلافی بین تیغ و تیز ۲: تیغ افراشتن: کنایه از جنگیدن

بیت از ۴ جمله تشکیل شده است

شیرِ حق

منظور خواسته های نفسانی

گفت: «من تیغ از پی حق می زخم برای شمشیر منظور خداوند

بنده حقم نه مأمور تتم

معنی بیت: حضرت علی (ع) گفت: من فقط به خاطر خدا می جنگم و بنده ی خدا هستم نه اینکه از نفس خودم فرمانبرداری کنم.

آرایه ی بیت ۱: تیغ زدن کنایه از جنگیدن

بیت از ۴ جمله تشکیل شده است

شیرِ حق

شاهد، گواه

نفس، میل آرزو رفتار، عمل

منظور حضرت علی (ع)

شیر حقم نیستم شیر هوا فعل من بر دین من باشد گوا

معنی بیت: حضرت علی (ع) گفت: من جنگجوی الهی هستم و بنده و گرفتار هوا و هوس نیستم. رفتار من بر دین و باور من گواه و شاهد است.

آرایه ی بیت ۱: جناس ناقص اختلافی بین گوا و هوا ۲: تکرار کلمه ی شیر

بیت از ۳ جمله تشکیل شده است

شیرِ حق

۱۲

درس دوازدهم

حرص و طمع، زیاده خواهی

بادِ خشم و بادِ شهوت ، بادِ آز بُرد او را که نبود اهلِ نماز
هوسرانی، خواهش نفس در اینجا منظور نابود کرد

معنی بیت: خشم، خواهش های نفسانی و حرص و طمع هر کس را که اهل نماز و تعظیم کردن در برابر خدا نباشد را نابود می کند.

آرایه ی بیت ۱: تکرار (باد) / ۲: تشبیه (خشم به باد ، شهوت به باد ، آز به باد) /
۳: مراعات نظیر بین خشم، آز شهوت / ۴: تلمیح به آیه ی (ان الصلاه تنهی عن الفحشا
و المنکر) /

شیرِ حق

سزاوار، شایسته

شمشیر

نیت های غیر الهی

چون در آمد در میان، غیر خدا تیغ را دیدم نهان کردن سزا

۱۰

معنی بیت: وقتی که در جنگ با تو، نیت غیر الهی و غرض نفسانی پیش آمد نهان کردن و رها کردن شمشیر را سزاوار دیدم

مثنوی معنوی، مولوی

جلال الدین محمد بلخی، از شاعران و عارفان **قرن هفتم** است.

آثار ایشان عبارتند از: **مثنوی و معنوی، دیوان شمس، فیه ما فیه،**
مکتوبات و مجالس سبعه

کتاب **مثنوی** او شامل حکایاتی است که با بیان آنها، **مسائل دینی و**
عرفانی و حقایق معنوی را به زبان ساده و از راه تمثیل بیان می کند.

خودارزیابی

۱ در بیت اوّل، به کدام صفات حضرت علی علیه السلام اشاره شده است؟

شجاعت، اخلاص، دوری از فریبکاری

۲ کدام بیت با مفهوم عبارت «الاعمالُ بالنّیّات» مناسبت دارد؟

شیرِ حقم نیستم شیرِ هوا فعل من بر دین من باشد گوا (بیت هشتم)

۳ مولوی، در بیت نهم، بر چه نکته‌ای تأکید دارد؟

هر کس که اهل نماز نباشد دچار خشم و شهوت و حرص و طمع می شود

۴

به جمله‌های زیر، توجه کنید.

■ شما کدام ورزش را دوست دارید؟ ■ چند کارگر در کارگاه کار می‌کنند؟

در گروه‌های اسمی مشخص شده، کلمه‌ای که قبل از اسم آمده است، «صفت پرسشی» است که درباره‌ی نوع، چگونگی یا مقدار اسم، پرسش می‌کند. صفت پرسشی، پیش از اسم می‌آید و وابسته‌ی پیشین اسم به شمار می‌آید. اکنون به جمله‌های زیر، توجه کنید.

■ چه باغ باصفائی است! ■ عجب سخن ارزشمندی گفتی!

در هر یک از گروه‌های اسمی بالا، کلمه‌ی قبل از اسم، «صفت تعجبی» است و احساس و عاطفه‌ی گوینده را درباره‌ی اسم، بیان می‌کند. صفت تعجبی پیش از اسم می‌آید و وابسته‌ی پیشین

وابسته‌های اسم (۳)

صفت پرسشی، صفت تعجبی

دانش‌زبانی

اکنون در جدول زیر، به جایگاه وابسته‌های اسم، در گروه‌های اسمی، توجه کنید.

گروه اسمی		
هسته گروه	وابسته پیشین	
	صفت تعجبی	صفت پرسشی
ورزش	—	کدام
کارگر	—	چند
باغ	—	چه
سخن	عجب	—

فعالیت‌های نوشتاری

۱ برای هر یک از واژه‌های زیر، دو هم‌خانواده بنویسید. ۱) **اخلاص**: مخلص، خالص، خلوص

اخلاص، حق، مأمور ۲) **حق**: محق، حقیقت ۳) **مأمور**: امر، امور، مأموریت

۲ معادل معنایی واژه «اسد» را از متن درس بیابید و با آن یک تشبیه بسازید و ارکان

آن را مشخص کنید. حضرت علی (ع) همچون شیری دلاور بود

۳ جاهای خالی نمودار زیر را با نوشتن کلمات مناسب کامل کنید.

۱) کدام کتاب جالب را خوانده‌ای؟

۲) چند دانش آموز فعال در کلاس هستند؟

فعالیت‌های نوشتاری

۴ گروه‌های اسمی مشخص شده در جمله‌های زیر را به هسته و وابسته تجزیه کنید و در جدول قرار دهید.

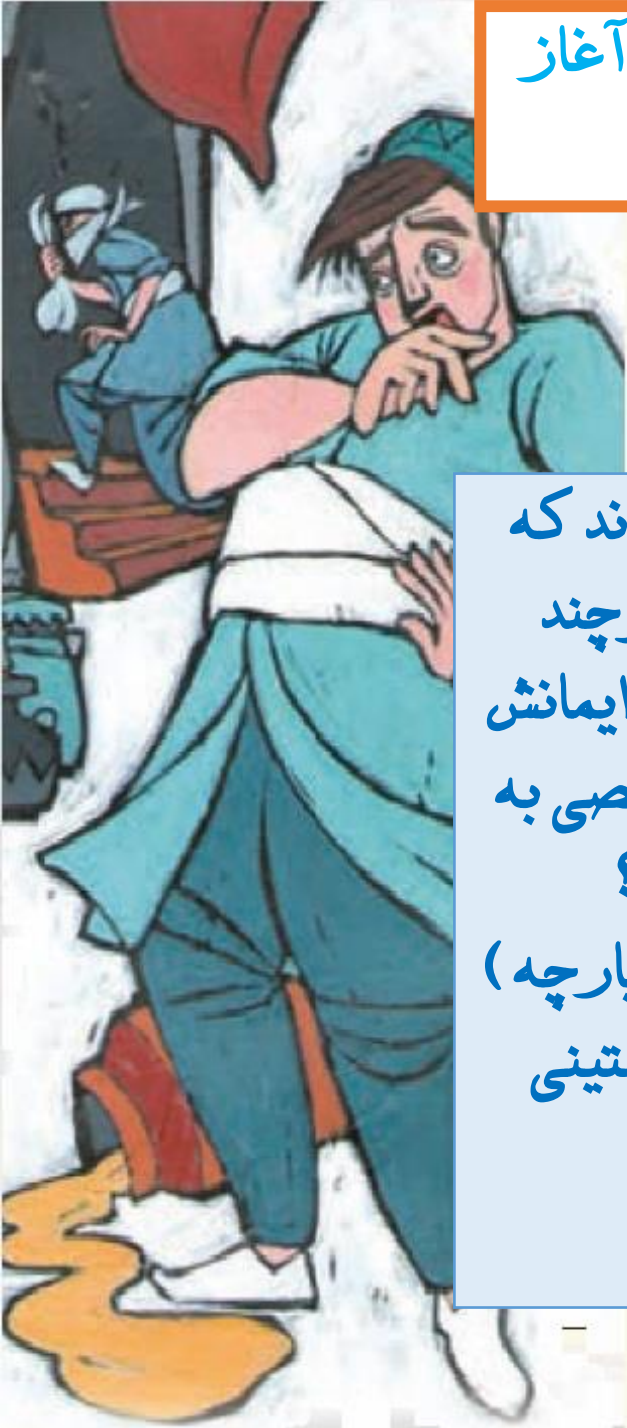
■ چه انشای زیبایی، نوشته‌ای!

■ عجب لباس گران قیمتی، به فقیر بخشیدی!

■ چه پرسش دقیقی از معلم پرسیدی!

گروه اسمی		
وابسته پیشین	هسته	وابسته پسین
صفت تعجبی	اسم	صفت بیانی
چه عجب چه	انشای لباس پرسش	زیبایی گران قیمتی دقیقی

محتوای حکایت: انجام هر کاری بستگی به خواست خداوند دارد و عبارت آن شاء الله هم در آغاز هر کاری به همین قصد گفته می شود.

اِنْ شَاءَ اللهُ

حکایت

تقل کرده اند

آورده اند که، مردی در راهی می رفت

باور، ایمان

پول تکره یا طلا

و درمی چند در آستین داشت و در عقیدتش

به او

آسیب، تباهی

خلل بود. یکی او را گفت: کجا می روی؟

متمم بازار پوستین فروشان

گفت: درمی دارم؛ به خز فروشان می شوم تا

اگر خدا خواهد

بخرم

خری خرم. گفت: بگو ان شاء الله! گفت:

معنا و مفهوم: نقل کرده اند که
مردی در راه می رفت و چند
درم در آستینش بود. و ایمانش
سست و ضعیف بود. شخصی به
او گفت: کجا می روی؟
گفت به بازار پوستین (پارچه)
فروشان می روم تا پوستینی
(یا پارچه) بخرم.
گفت: بگو ان شاء الله

۱: خز: نوعی جانور مانند سمور که از پوست آن لباس تهیه می کنند

حکایت

إِنْ شَاءَ اللَّهُ

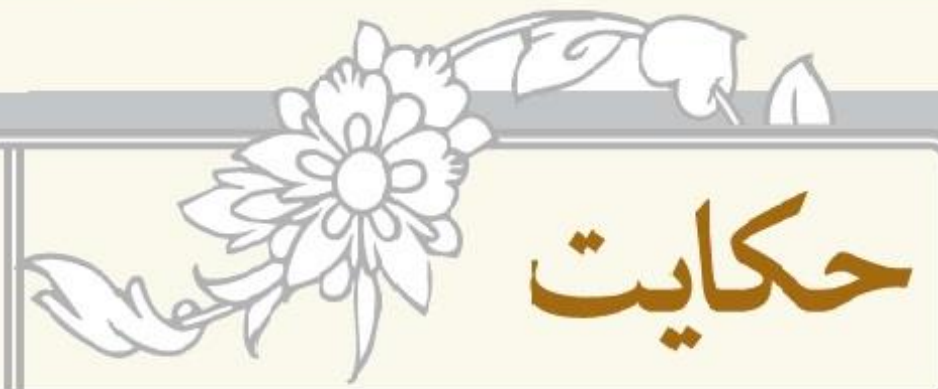
به این شاء الله چه حاجت است؟ که زر بر آستین است و خزد در بازار! او بگذشت. در راه طرّاری به وی بازخورد و آن زر به فریب و نیرنگ آگاه شد. حیلت برد. چون آن مرد واقف شد که زر خجالت زده خجالت برد. نخل وار بازگشت و به اتفاق، هم بردند.

معنا و مفهوم: گفت: به ان شاء الله نیازی نیست زیرا پول و سکه همراه دارم و خزه هم که در بازار وجود دارد. او رفت. در راه دزدی با او برخورد و سکه های او را با فریب و حيله دزدید. آن مرد خجالت زده برگشت.

إِنْ شَاءَ اللَّهُ

حکایت

معنا و مفهوم: اتفاقاً آن مرد را دوباره دید. آن مرد گفت: هان! پوستین خریدی؟
مرد گفت: ان شالله زرهايم را دزدیدند.
آن مرد گفت: اشتباه کردی، ان شالله را زمانی باید بگویی که فایده داشته باشد.

آن مرد او را دید **آگاه باش**
آن مرد به او باز خورد و گفت: هان! خز خریدی؟ گفت: زر بردند ان شاء الله.
گفت: اشتباه کردی؛ ان شاء الله در آن **جایگاه، محل** تا فایده داشته باشد
موضع باید گفت تا فایده دهد!

رُوح الارواح، سَمَعَانِي

شهاب الدین احمد بن منصور سمعانی

سمعانی از عارفان و نویسندگان قرن ششم،
کتاب "روح الارواح" را با نثر شیوا و ساده، در
شرح و توضیح نام های خداوند نوشته است.

شاد و تندرست باشید

چهارراهی